

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Կենաց երկու եղբայրներ :

Սարգուս կեանքը թէպէտ և ամենօրեայ յարատեւ փոփոխութեանց շղթայակապ յաջորդութիւն մըն է, բայց իրեն գլխաւոր դարագլուխները երկու են . որոնք թէ և ամէն մարդու ալ հաւասարապէս սահմանուած, բայց չափած միջոցը, կամ մէկէն մէկաւն ունեցած ժամանակը յաւիտենականութեւ ժամանակագրութեան մէջ միայն նշանակուած է, որուն աղիւսակները հետզհետէ կը ցուցնէ մարդկանց խտուած : Սոնք են Նշուողն ու Սահը . զորոնք կրնանք նաեւ երկու անձանց թախարհքներն իրարու կապող կամրջին, այսինքն Ունութեան և Հաւիտենականութեան երկու ծայրերը համարել . Նշուողը՝ յետագայ ամէն փոփոխութեանցն սկիզբն է, ու պատճառներն ալ իր մէջը կը բռնվանդակէ . իսկ Սահը՝ ամենուն ալ բռնվանդակ լրումը կու տայ . բարկ արեւ մըն է որ չբացուած կոկոնն ալ մէկէն կը բռնայ կը չորցնէ, դեռ տախիպ պտուղն ալ կը հասցնէ կը թափէ . աշնան փլած քամի մը՝ որ դեղնած տերեւները կը հոսէ կը տանի, մշտնջենաւոր կենդանութեան մը դաշտերը պարարտացնելու . իւրաքանչիւր իրեն արդիւնաբեր զօրութեանը համեմատ : Սոս երկու գէպերուն անպակասելի յաջորդութիւնը, մէջերնին ունեցած անխզելի վերաբերութիւնը, ամենօրեայ պատահունքը, մարդուս կենացը վրայ ազդած զգալի փոփոխութիւնը, այս ամենայն իրաւամբ մարդուս մտածութիւնն ու երեւակայութիւնը իրենց վրայ միշտ կը դարձնեն : Սակայն երկուքին վրան ալ հաւասար է մտաց տեսութիւնը . Նշողեան ու Սահուան ձայները զուգարթիւ կը թրթռնեն զգացման թելերը . կամ թէ ըսեմ՝ կը բերեն նոյն զգացմունքը : Ինչո՞ւ մահը տխուր ամալի մը պէս մտաց հորիզոնին վրայ կը տարածուի . ինչո՞ւ ծննդոց տօնական բաժակը մահաշունչ յիշատա-

կութեան քամիէ մը յանկարծ կը սառնուի ինչո՞ւ բուրգերու և մահաճաններու կ'աւանդեն մարդիկ իրենց մահուան և ոչ թէ ծննդոցը յիշատակութիւնը ապագայ դարերու անցնելու : Սարգուս ըրած այս սովորական մտածութիւնը մահուան յիշատակներն անմոռաց պահելու՝ իրաւ անժխտելի խոստովանութիւն մըն է մարդուս գիտակցութեանը թէ անմահութիւն է իրեն ճակատագիրը, և թէ իր տունն ու հայրենիքը յաւիտենականութեան հիման վրայ շինուած է, և թէ իրեն սրտին մեծութեանը համար աշխարհքիս պէս անցաւոր օթեան մը բաւական չկրնար սեպուիլ : Սակայն գիտակցութեանն զատ նաեւ մարդուս բնութիւնն ալ կու տայ այս բանիս պատճառը : Սարգիսին գործոց սովորաբար գրգռիչ պատճառները երկու են . Երկու և Յոյս . առնց ուժն է կենաց անխու դարձնողը : Երկու մէկը վերցուր, մարդկային գործ մը չմնար : Սահուան հետ միտքը շուտով կ'ընկերանայ . կը դողանք՝ երբ Երկու զՅոյսը կորսնցուցած՝ կենաց առկայծեալ լապտերը ձեռքն առած մահուան դռները կը զարնէ . վասն զի գիտենք որ մենք ալ նոյն լապտերը մարելով՝ այսօր վաղը նոյն դռնէն ներս պիտի մտնենք : Եւ այն Յոյսն է չափաւորող Երկուին սարսափը, որ հաւատքին վրայ հաստատուած՝ մեր աչացն առջեւ յաւիտենական միտքութեանց երանելի տեսարաններ կը պարզէ, ու լքեալ սրբտերնուս վրայ ազդու ներգործութիւն մը կը տպաւորէ : Եւ ասոր համար է որ մարդուս մտաց վրայ այնչափ զօրութիւն ունեցեր է միշտ Սահուան մտածութիւնը . վասն զի ծայրագոյն Երկուի և Ծայրագոյն Յոյսոյ կատարումն է : Սատմութիւնն ալ այս մեր մտաց սարսափ բերող ճշմարտութեան երաշխաւոր է : Եւ մէն ազգաց զիցաբանական առասպելները հոգւոյն մահուանն են տեւ ունենալու վիճակին վրայ կը խօսին, քերթողք բանաստեղծելով, փիլիսոփայքըն ալ իմաստասիրելով . Ստիւքս, Եստերոն, Տարտարոս կամ Սանդարամեան

ու խղիւսեան դաշտերուն վայելմունքները Յուսոյ և Լորկիւղի խառն գաղափարներու պատկերներ են, զոր Սահը՝ անդիու կենաց վրայ մտածել կուտար : Լյսպէս նաև մեր ազգին դիցաբանական բարոյականն ալ ասոր կը համաձայնի . Լրայ հայկազնը տասնորեայ մեռելութենէն ետև, նորէն կը կենդանանայ, ու կը պատմէ մեր նախնեացը՝ չարագործ ոգւոց համար պահուած անդիու դատաստանը, ու աս աշխարհքի գործոցը համեմատ ունենալու փոխարէն պատիժն և կամ պսակաւորութիւնը :

Իսկ Նոնուհը : — Լյս երկու պատճառները Յուսոյ և Լորկիւղի՝ Նոնուհեան մտածութեանը մէջ չենք գտնար . վասն զի իրմէն ետև կը սկսին, և ինքն իր անմեղ վիճակին մէջ ծագումն է երջանկութեան : Դեռաբուսիկ մանկութիւնը մեր սրտին վրայ փափուկ զգացմունք մը կը բերէ, որն որ գորովոյ պարզ յուզումն է . իրեն հետ ունեցած վերաբերութիւններնուս ժամանակը մեզմէ անցած դացած է, ու մտքերնուս մէջ թողուցած սարգ յիշատակն ալ մեր սրտին վրայ մեծ տպաւորութիւն մը չկրնար ընել :

Բայց Վրիստոնէութիւնը որ զմարդ Լստուծոյ արժանաւոր ձեռագործն ըլլալը ճանչցուց, ու ամենայն իրօք զմարդ վսեմացուց, իրեն Նոնուհեան գաղափարին վրան ալ գերագոյն բան մը կ'աւելցնէ՝ ցուցնելով թէ ինչպէս այն վեհագոյն բնութեանց Տերը իրեն մասնաւոր ախորժ մը կը համարի մարդոյս ստեղծումն, ու պատշաճ կը դատէ բոլոր իր զօրութեամբը (ասանկ ըսեմ) զայդ արարչագործութիւնը կատարել և յիրաւի . վասն զի իր կերպարանն, իր աստուածային կնիքն է որ մարդուս հոգւոյն վրայ կը գրուի : Եւ այս նախամարդոյն վրայ Սուրբ Վրոց պատմածը ամենայն հոգւոց վրայ ամէն ժամ

ամէն վայրկեան ալ կը կրկնէ գերագոյն ճարտարապետը : Լսոր համար է որ մանկութիւնն այնչափ գորովալիւր զգացմունքներ մեր սիրտը կը ծնուցանէ . բաւական է միայն մտածելը, թէ այդ մատաղաբոյս ոգին դեռ նոր Լստուծոյ ձեռքէն կերպարանած, կամ լաւ ևս ըսեմ, դեռ նոր Լստուծոյ շունչէն մասնաւորած է . այն անմեղութիւն, այն չնորհքն, այն վայելութիւնն որ կը տեսնենք նորածին տղայոց վրայ, որոնք որ մեր սիրտը կը յափշտակեն, հոգւոյն գեղեցկութեանը հաւաստիքն են . և այնչափ ատեն կը պահեն զայդ վրանին՝ ցորչափ կրից ծուխը այդ սրբամաքուր հայելիներուն երեսէն դեռ չէ քալած : Ինքենք խօսքերնիս Սիկտոր Շիւկոյի գեղեցիկ մէկ տաղովը, ուր գեղեցիկ կը նկարագրէ նորածին մանկութիւնը :

ՄԱՆՈՒԿ ՅՈՐՐԱՆԻ

Ի նրսեմ խըշտիկ	Լիճք զըւարճալի
Առ խոնարհ բագնաւ	Ուր ձրկունք սողէն .
Ի նինջ կայ մանկիկ	Ալիք խորշովին
Մօրն ընդ ըստուերաւ .	Յեղեգանց ոսկի :
Եւ յանուշն 'ի քուն	
Բիւք իւր վարդափայլ	Յերազեա մանկիկ
Երկրայնոց փակեալ	Նընջեա սրբախ սէր .
Երկնի տան ողջոյն :	Դու անգէտ ողջիկ
	Ուր արփիդ հոսէր .
Հէշտայինն յերազ	Չերդ անշունչ մամուռ
Դիտէ մերթ մարմանդ .	Գընաս դու անփոյթ
Ընդ ափամբ զաւազ	Հոսանաց 'ի պոյոյ .
Լըցեալ յագամանդ .	Այլ նընջեա համբոյր :
Բացաճեմ զարփիս,	
Ուօրիտրդս ընդոյր	Ազու զըւարթուն .
Ի ծղիս ձիւնաթոյր	Յուզողըդ քունես ,
Գիւրդ բարձեալ ոգիս :	Ուանհանգըստութիւն
	Ձեռամբ ցըրտակէզ
Ո՛վ զմայլմանց անուրջ .	Ի ճակատդ ազնիւ ,
Երազէ զաղբիւր ,	Ուր ոչ մի կընծիւ .
Եւ ձայն քաղցրաշունչ	Եղբնգամբ ժըպիրհ
Ի խորս անդ 'ի ջուր .	Ոչ գըրեաց . « վաղիւ , » :
Քորք իւր գեղագոյն	
Թըւին մերձ առ հայր ,	Նընջէ՛ անմեղիկ . —
Եւ թեա առեալ մայր	Հրէշտակք լուսագեղ
Իւր հաւուց հանգոյն :	Որ գիտեն կանխիկ
	Ըզմարդկան նըսէհ ,
Բիւք անդ հէշտական	Չնա տեսեալ անգէն
Պարզին յանդիման ,	Անտրտում անհոգ .
Ի վարդ և շուշան	Ի ձեռսն արտասուօք
Տուն լըցեալ համայն .	Համբուրիկս ածեն :

1 Այս աւանդութեանը Պղատոնի երախտապարտ ենք . որուն վրայ ուրիշ անգամ առիթ կ'ունենանք խօսելու , լայնաճակատ իմաստասիրին խօսքերն ալ ընադրէն թարգմանելով :

Շքերթունքն անդ հըպին Այլ անդուստ մայրիկ
Ընդ մեղուն ընտել. Բոժար յորորեւ,
Սա առ ցոյ նոցին Համարի՛ պարիկ
Մընչէ. « Գարբիէլ », Չար եկեալ ընկճել.
Հրեշտակն առ նրմին Կայ ընդ նա յակճիւս,
Շարժէ հուպ զորրան, Եւ լըսէ մընջել.
Մի մասն 'ի բերան, Եւ 'ի մի համբոյր
Միւսումն 'ի յերկին: Տայ նրմին ժըպտել:

Ուրիշ գեղեցիկ տաղով մ'ալ կը նկա-
րագրէ թէ դեռաբուսիկ տղան ինչպի-
սի անոյշ ու գորովալից զգացմունքներ
կը ծնուցանէ ազգատոհմի մը սիրտը:

ԳԵՐԴԱՍՏԱՆ

Մինչ երեւի մանկիկ՝ շուրջ պար ընտանեաց
խընդան 'ի ծաղր. յաղու և վառ այն հայեաց
Արծարծին աչք ամենից:
Եւ արխրագոյն բաղմակընձիւն անգ ճակատ
Պարզի յանկարծ մանկանն 'ի տես սըրտակալծ
Կայտուել անմեղ հրճուալից.
Թէ զսեամս 'ի մորչ պատէ յունիս, կամ ձըմեռն
Բզլարուկիւ 'ի խուզի 'ի ներքս՝ առ 'ի յեռ
Կըցէ զաթուռ երեւուն,
Երբ գայ մանկիկ՝ խի՞նդն հասանէ բերկրավառ.
Յընծան, խայտան-ընծա ձայնեն- և անգ մայր
Դողայ 'ի քայլուն նորուն:
Մերթ արկանեմք մէք խօսս, - ըզբոց շարժելով-
Բջայրենեացն, ըզպըւէտից, զԱստուծով.
Զհոգւոյն՝ յաղօթս վերամբարձ.
Եմուտ մանուկ՝ բարեաւ մընայք զերկնից բանք,
Հայրենիք սուրբ քերթողք. և լուրջ հեթեթանք
Ի ժմիտ փոխին յեղադարձ:
Ի գիշերի՝ մինչ փառս ոգիք երազեն,
Կեղերջմայն յորժամ 'ի սուգ հեծեծեն
Ալիք հեծեալ յեղեգնուտ,
Թէ այգն յանկարծ յեղերց ծագէ զերդ լապտեր,
Ի լոյսն՝ ընդ անդ զարթնու չըշուկ խընդաբեր.
Հաւուց մըրմուռն, պղինձք 'ի թունդ:
Մանկիկ, գու աչգն ես, և ոգիս է այն գիւր
Որ քեզ զարթոյր ծաղկանց շընչէ զօգս 'ի սփիւս,
Որ առ 'ի քէն գայ բուրեալ:
Անձն իմ պուրակ նըսեմ ոստովք թանձրակուռ
Ի քէն և թ լընու յաւաջ քաղցրալուր
Եւ 'ի նըշոյլս ոսկեփայլ.
Զ'ի քաղցրութիւն քո գեղեցիկ աչք զեղուն,
Զ'ի քո փափկիկ ձեռնիք օրհնեալ և սիրուն
Դեռ ևս անփորձ ընդ չարիք,
Երբէք մատաղ հեքք 'ի մեր կաւ կոխեցին.
Գըլուկս սըրբիկ, խարախագեղ հերք փայլն,
Ոսկեպըսակ հրեշտակիկ.
Դու տապալին 'ի մեղ անբիւծ աղանեակ.
Ոչ ոտք գողարիկ գեռ շըրջելոյ 'ի հասակ,
Թեք 'ի կապոյտ է փետուր.

Հայիս յաշխարհ, անգէտ ելով դեռ նրմին,
Կոյս երկակի. մարմին անբիծ գըլխովին,
Հոգի՝ անախտ և մաքուր:
Ո՛վ, զի սիրուն քաղցր 'ի ժըպտան է մանկիկ.
Միտք գիւրալուր, ամենազգած իւր ձայնիկ
Եւ գիւրամոք արտասուք.
Թափառէ զաչս 'ի զարմացումն հիացիկ,
Կեանս յամենուստ շընչէ ոգին իւր փափկիկ,
Եւ 'ի համբոյր գան շքերթունք:
Տէր, մի տապես ինձ և որ ինձ սիրելիք
Եղբայր, ծանօթք, բարեկամ և թշնամիք
Անգամ 'ի չարն ահարկու,
Մի տեսանել, Տէր, անծաղիկ ըզգարուն,
Զվանդակ՝ առանց թըռչնոց, զըրճիճն անմեղու,
Եւ 'ի մանկանց զերկ՝ ըզտուն:

Հ. Խ. Գ

ԱՇԽԱՏԱՆԻ ԲԻՐՈՒԹԻՒՆ

Բեղրպուրկի ուսումնական ձիապահները:

Մեծին Պետրոսի զարմանալի հան-
ճարը որ ամենուն ծանօթ է իր ըրած
մեծամեծ գործքերովը ու ան չինած
քաղաքովն որ քիչ ատենի մէջ Եւրո-
պիոյ երևելի ու առաջին քաղաքներէն
մէկն եղաւ, ինքը նոյն հանճարը առան-
ձին մտադրութեամբ բանեցուց աս
քաղքիս մէկ թաղին վրայ, որն որ Վա-
սիլեան կղզի կը կոչուի, ու ճանապարհ
հորդաց համար Նեղրպուրկի տեսնալու
առաջին տեղերէն մէկն է: Ի՞նչ կղզիս
որ՝ Եւա գետին մէջն է, մեծն Պետրոս
կայսրը կ'ուզէր որ եկեղեցականաց ու
ազնուականաց բնակութեան թաղ ըլ-
լայ, և միանգամայն վաճառականու-
թեան կեդրոն. և Վալենտիկ ու Իմ-
դերտամի պէս ալ ջրանցքներ ձևացը-
նելով քաղքին մէջը, որ արևելքէն ու
հիւսիսէն եկած նաւերը ուղղակի հոն
երթան ու իրենց բեռները հոն պար-
պեն:

Բայց Մեծն Պետրոս ուրիշ աւելի
մեծ ու կարևոր բաներու զբաղելով՝
չկրցաւ մտքի դրած աս խորհուրդս ա-
ռաջ տանիլ. բայց հանգերձ այսու ա-
մենայնիւ աս կղզիս ուրիշ կողմանէ
նոյնպէս երևելի եղաւ. վասն զի բոլոր